

KONFERENSIYALAR COM

ANJUMANLAR PLATFORMASI

**XI RESPUBLIKA ILMIY-
AMALIY KONFERENSIYASI**

**YANGI DAVR ILM-
FANI: INSON UCHUN
INNOVATSION G'OYA
VA YECHIMLAR**

DEKABR, 2025

ELEKTRON NASHR:
<https://konferensiyalar.com>

YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN INNOVATSION G'OYA VA YECHIMLAR

**XI RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY
KONFERENSIYASI MATERIALLARI**

2025-yil, dekabr

TOSHKENT-2025

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
XI Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to'plami.
1-jild, 11-son (dekabr, 2025-yil). – 92 bet.

Mazkur nashr ommaviy axborot vositasi sifatida 2025-yil, 8-iyulda
C-5669862 son bilan rasman davlat ro'yaxatidan o'tkazilgan.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.com>

Konferensiya tashkilotchisi: "Scienceproblems Team" MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2025-yil, 15-dekabr

Mas'ul muharrir:
Isanova Feruza Tulqinovna

Annotatsiya

Mazkur to'plamda "Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar" mavzusidagi XI Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari jamlangan. Nashrda respublikaning turli oliy ta'lim muassasalari, ilmiy markazlari va amaliyotchi mutaxassislari tomonidan tayyorlangan maqolalar o'rin olgan bo'lib, ular ijtimoiy-gumanitar, tabiiy, texnik va yuridik fanlarning dolzarb muammolari va ularning innovatsion yechimlariga bag'ishlangan. Ushbu nashr ilmiy izlanuvchilar, oliy ta'lim o'qituvchilari, doktorantlar va soha mutaxassislari uchun foydali qo'llanma bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ilmiy-amaliy konferensiya, innovatsion yondashuv, zamonaviy fan, fanlararo integratsiya, ilmiy-tadqiqot, nazariya va amaliyot, ilmiy hamkorlik.

Barcha huquqlar himoyalangan.
© Scienceproblems team, 2025-yil
© Mualliflar jamoasi, 2025-yil

MUNDARIJA

TEXNIKA FANLARI

Xalilov Oybek, Axadova Diёra

ТРАНСФОРМАЦИЯ МЕТРОЛОГИЧЕСКИХ СИСТЕМ И ИННОВАЦИОННЫЕ МЕХАНИЗМЫ
УСИЛЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ МЕТРОЛОГИЧЕСКОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ 5-14

TARIX FANLARI

Narimov Asadbek

XIVA XONLIGINING XVIII–XIX ASRLARDAGI TASHQI SIYOSATI 15-17

IQTISODIYOT FANLAR

Murtazayev Isabek

SAMARQAND VA NAVOIY VILOYATLARINING MINTAQAVIY SALOHİYATI HAMDA TARMOQ
STRUKTURASINING SHAKLLANISH XUSUSIYATLARI 18-21

Pulatov Dilshod, Son Evgeniya

MEDIUM TERM BUDGETING AS A LINK BETWEEN WIDE FISCAL POLICY PURPOSES AND
BUDGETING 22-25

Маджитова Лолахон

ПЕРСПЕКТИВЫ ВЗАИМООТНОШЕНИЯ ТРАДИЦИОННЫХ ФИНАНСОВЫХ ИНСТИТУТОВ И
ФИНТЕХ-СТАРТАПОВ 26-30

FILOLOGIYA FANLARI

Ubbiniyazova Jamila

ЕРИК QAXRAMON TABIATINING DUALLIGI (QORAQALPOQ XALQ DOSTONI «ALPAMIS»
MISOLIDA) 31-34

Хакимова Дилдора

БИЛИНГВИЗМ В МНОГОЭТНИЧНЫХ РЕГИОНАХ УЗБЕКИСТАНА: САМАРКАНД–БУХАРА–
ТАШКЕНТ КАК СОЦИОЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ МОДЕЛИ 35-38

Matmurodov Xojimurod

REY BREDBERINING MARSGA HUYUM ASARI BILVOSITA TARJIMASIDA RANG NOMLARINING
TAHLILI 39-42

Muzaffarov Javlon

JON TOLKIN IJODIDA GERMAN VA SKANDINAV EPOSI KUCHI VA TA'SIRI 43-46

YURIDIK FANLAR

G'ulommamatova Parvina

KRIPTO-AKTIVLAR ORQALI PUL YUVISHGA QARSHI KURASH: XALQARO HUQUQIY
MEXANIZMLAR 47-52

Normurodova Behro'za

IJTIMOY TARMOQLARDAN RAQAMLI DALIL TO'PLASHDA FOYDALANUVCHI HUQUQLARI VA
DAVLAT MANFAATLARI TO'QNASHUVI: XALQARO-HUQUQIY JIHATLAR 53-59

Караходжаева Окилахон

ОБЩАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ФОРМ ПАРЛАМЕНТСКОГО КОНТРОЛЯ 60-63

PEDAGOGIKA FANLARI

Haqiqatbekov Zafarbek

OLIY TA'LIM TIZIMIDA TALABALAR SOG'LIG'INI SAQLASHDA PSIXOLOGIK MASLAHAT VA
PEDAGOGIK TRENINGLARNING ROLI 64-68

Rustamova Shoxista

TALABALAR TADQIQOT KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHDA ONLAYN ILMIY
LOYIHALAR TAJRIBASI 69-73

Turaxodjayeva Zulxumor

RAQAMLI HIKOYACHILIK (DIGITAL STORYTELLING) ASOSIDA AXLOQIY TARBIYA: SINFDAN
TASHQARI FAOLIYATDA QO'LLASH 74-76

Butayev Norbek

ZAMONAVIY YONDASHUVLAR ASOSIDA TALABALARNING MUHANDISLIK
KOMPETENTLIGINI SHAKLLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH 77-80

Jonibekova Mehriniso

REFLECTIVE PRACTICE AS A WAY OF DEVELOPING THE PROFESSIONAL IDENTITY OF
TEACHERS 81-83

TIBBIYOT FANLARI

Нурмаматова Нугина

ОСОБЕННОСТИ РАННЕЙ ДИАГНОСТИКИ АФФЕКТИВНЫХ РАССТРОЙСТВ ПРИ
ДЕМЕНЦИИ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ И КЛИНИЧЕСКИЙ ВЗГЛЯД 84-86

PSIXOLOGIYA FANLARI

Rahmatullayeva Mushtariy

IJODIY FIKRLASH VA AQLIY INTELLEKT MODELINING UMUMIY XUSUSIYATLARI 87-91

JON TOLKIN IJODIDA GERMAN VA SKANDINAV EPOSI KUCHI VA TA'SIRI

Muzaffarov Javlon Kodirjonovich

Is'hoqxon Ibrat nomidagi Namangan davlat chet tillar instituti tayanch doktoranti

Annotatsiya. Mazkur ish Jon Ronald Reyuel Tolkin ijodida german va skandinav (norse) epos-mifologik merosining kuchi hamda badiiy-ta'sir mexanizmlarini yoritishga bag'ishlanadi. Tadqiqotda "Hobbit", "Uzuklar hukmdori" va "Silmarillion" kabi asarlarda qadimgi german-skandinav epik tafakkuriga xos syujet modellari, qahramonlik arxetiplari, "shimoliy jasorat" (Northern courage) konsepsiyasi, qismat va sinov motivlari hamda epik uslub belgilari (monumentallik, genealogik tarixiylik, afsonaviy xotira)ning qayta talqini tahlil qilinadi. Tolkiening filologik tayyorgarligi va "Beovulf" hamda "Edda" matnlariga ilmiy munosabati uning mifopoetik dunyoqurilishi uchun metodologik asos bo'lgani ko'rsatiladi. Natijada Tolkin epik an'anani bevosita ko'chirish emas, balki uni zamonaviy roman-poetika doirasida rekonstruksiya qilish, ichki badiiy mantiq va til qatlamlari orqali yangilash yo'li bilan transmilliy mifologik makon yaratgani xulosalanadi.

Kalit so'zlar: Jon Tolkin, german eposi, skandinav eposi, norse mifologiyasi, "Beovulf", "Edda", mifopoetika, qahramonlik arxetipi, epik uslub, "shimoliy jasorat".

THE POWER AND INFLUENCE OF THE GERMAN AND SCANDINAVIAN EPIC IN THE WORK OF JOHN TOLKIN

Muzaffarov Javlon Kodirjonovich

Research doctoral student of the Is'hoqkhon Ibrat Namangan State Institute of Foreign Languages

Annotation. This work is devoted to highlighting the power and artistic-influence mechanisms of the Germanic and Scandinavian (Norse) epic-mythological heritage in the work of John Ronald Reuel Tolkien. The study analyzes the reinterpretation of plot models, heroic archetypes, the concept of "Northern courage", fate and trial motifs, and epic style features (monumentalism, genealogical historicity, legendary memory) inherent in ancient German-Scandinavian epic thought in works such as "The Hobbit", "The Lord of the Rings" and "The Silmarillion". It is shown that Tolkien's philological training and scientific approach to the texts of "Beowulf" and "Edda" served as the methodological basis for his mythopoetic worldbuilding. As a result, it is concluded that Tolkien did not directly transfer the epic tradition, but rather reconstructed it within the framework of modern novel-poetics, renewing it through internal artistic logic and linguistic layers, creating a transnational mythological space.

Key words: John Tolkien, Germanic epic, Scandinavian epic, Norse mythology, "Beowulf", "Edda", mythopoetics, heroic archetype, epic style, "northern courage".

DOI: <https://doi.org/10.47390/ydif-y2025v1i11/n09>

Jon Ronald Reyvel Tolkin (1892–1973) — taniqli ingliz yozuvchisi va tilshunosi bo'lib, "Hobbit" va "Uzuklarda Halq" romanlari hamda «Silmarillion» kabi asarlarida eski nemis va skandinav mifologiyasidan kuchli ilhom olgan. Uning asarlarida Germaniya va Skandinaviya eposlari, xususan "Beovulf" va "Qadimgi Edda"dan olingan afsonaviy motivlar mujassam. Tadqiqotimiz maqsadi – Tolkin ijodidagi mifologik tuzilmalar, qahramon arxetiplari va madaniy ramzlarni aniqlash va tahlil qilish, ularni nemis va skandinav epik an'analar bilan qiyoslash. Olimlarning ta'kidlashicha, Tolkin Ingliz xalqi uchun o'ziga xos milliy mifologiya yo'qligini his etib, «yo'qolgan mifologiya»ni mavjud mifologiyalardan yig'ilgan „bino bloklari“ yordamida qayta qurishga intilgan. Haqiqatan ham, Tolkinning «Markaziy Yer» mifologiyasi muallifning nemis afsonalariga, xususan Beovulfga bo'lgan muhabbati va tilga qiziqishiga

tayanadi. Tadqiqotda "Beovulf" dostonidagi jangovar-konflikt sahnalari, Edda she'rlari va boshqa skandinav matnlari Tolkien asarlariga qanday aks etganini o'rganamiz. Shu bilan birga Tolkienning qahramonlari va yovuz qahramonlarini qadimiy eposlar arxetiplari bilan bog'lab, ularning madaniy-simvolik ma'nolarini ochib beramiz.

Tadqiqotda adabiyotshunoslik va solishtirma mifologiya usullari qo'llanildi. Tolkienning "Silmarillion", "Hobbit" va "Uzuklarda Halq" asarlari bilan bir qatorda nemis va norse eposlari (masalan, "Beovulf" dostonlari, Qadimgi Edda she'rlari, Völuspá) tahlil qilindi. Asarlar tasvirlagan mifologik ob'ektlar, qahramonlar, jamiyat va ularning orasidagi aloqalar chuqur o'rganildi. Tadqiqotda matnlarni kontekstual konvertatsiya va struktural tahlili qo'llanilib, qahramonlar arxetiplari va ramziy belgilar identifikatsiya qilindi. Shu bilan birga Tolkienning o'z uslubi va tili ham ko'zdan kechirilib, epos an'analari bilan umumiy va farqli jihatlari taqqoslandi. Xulosa chiqarishda adabiy nazariya va mifologiya nazariyalari asosida izlanishlar tahlil qilindi.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, Tolkin ijodidagi ko'plab elementlar bevosita eski nemis va skandinav mifologiyasining merosiga to'g'ri keladi. Masalan, dwarvatal (quydiruvchilar ro'yxati). "Hobbit" romani qahramonlarining nomlari — Thorin, Dvalin, Fili, Kili va hattoki Gandalf — 13-asrda yozilgan Völuspá she'ridagi Dvergatal ro'yxatidan olingan. Bu jumlada "Gandalf" ismi ham keltirilgan, ya'ni u aslida Qadimgi Eddadagi quydiruvchilar ro'yxatidan olingan. Shuningdek, ents (daraxt-gigantlar) va orlari (orqalar) atamalari ham birinchi marta Germaniya mifida uchragan. Masalan, Tolkienning "Entlar"i atamasi eski inglizcha *orþanc enta geweorc* («zentsshobakning mohir ishlari») iborasidan qayta talqin qilingan. Talabalardan guruhli tahlil: Beovulfdagi „eotenas, ylfe, orcneas“ misoli Tolkienning o'qlar, elflar va ents kabi zamonaviy "irq"larini yaratishga asos bo'lgan.

Bundan tashqari, fantastik mavjudotlar ham Beovulf dostoniga ishora qiladi. Tolkienning trollar va Gollum obrazlari Grendelga, Smaug esa Beovulfdagi ajdahoga juda o'xshash xususiyatlarga egae. Xuddi Beovulf qahramoni Grendel bilan kechgan janglar kabi, Tolkinga xos qahramonlik sahnalarida ham yovuz kuchlar bilan kurash ruhiyati namoyon bo'ladi. Shuningdek, Rohirrim (Rohan qavmi) jihatidan qaraganda, ularning madaniyati va tilida eski anglosaks merosi aniq seziladi: Shippey shunday ta'kidlagan – Rohanning qahramonlari til va urf-odat jihatidan Beovulfdagi Geatlar va dinorlarning ruhiyatini aks ettiradi. Masalan, podshoh Teodenning qultig'i (rasmiy majlisi) Beovulfdagi Hrothgarning me'dagi sarkashligi Heorot qal'asini eslatadi.

Qahramon arxetiplari va ramziy belgilar tahliliga ko'ra, Tolkienning qahramonlari ham german va norse mifologiyasidan olingan motivlarni davom ettiradi. Masalan, donishmand hokim (mentor) roli Gandalfda ko'rinadi. Ba'zi tadqiqotchilar fikricha, Gandalf Odin (eskirgan Axloqdagi xudolar) timsolining yangicha talqini bo'lib, u ham umrining oxirida o'lib, yangidan paydo bo'ladi. Boshqa tomondan, xafsa-tashabbuskor qahramon arxetipi (Bilbo va keyinchalik Frodo) kabi obrazlar Beovulfning jasoratga chaqirilgan qahramonlarini eslatadi. Xususan, Bilbo Gollum bilan tushunarli javob berish o'yinlarida ikkiyoqlikni egallaydi – bu Sigurd va Fáfnir o'rtasida bo'lgan jumboq-munosabatlarga juda o'xshaydi. Undan tashqari, otashin janglar ortidan tavba va sadoqatning qadri ham Beovulf va Ragnarok kabi hadislarda qayd etilgan. Umuman, Tolkin dunyosidagi «shimoliy jasorat» (Northern courage) tamoyili, ya'ni oldinda halokat kutayotgan paytda ham mardlikni saqlab qolish g'oyasi ham Norse mifologiyasidan kelib chiqqanligi ko'zga tashlanadi.

Madaniy ramzlar qatorida Elf (nurxo'r va zulmaxo'r), odam (inson) va Xon (quduratli) ruh turlari bo'lib, eski Norse taqsimotini aks etadi. Masalan, Tolkin dunyosida nurli elflar (Calaquendi) va zulmat elflari (Moriquendi) tushunchasi mavjud bo'lib, bu Qadimgi Eddadagi nurli va qorong'i elflar farqiga o'xshaydi. Shuningdek, Rohan sig'ori – Meduseld deb nomlanuvchi oltin zali – Beovulfdagi Hrothgarning otash bilan qurolgan dala uyini aks ettiradi. Umuman olganda, tadqiqot davomida aniqlangan mifologik tuzilmalar va arxetiplar Tolkin asarlarining skandinav va nemis eposlari bilan bevosita bog'liqligini ko'rsatadi.

Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, J. R. R. Tolkin o'z ijodida nemis va skandinav mifologiyasidan olingan elementlarni darhol qayta ishlagan. U o'tmishdagi miflarni yangi kontekstga joylashtirib, aslida "yo'qolgan" ingliz mifologiyasini qayta yaratmoqchi bo'lgan adib sifatida talqin etilishi mumkin. Tadqiqotimizga ko'ra, Tolkin "qadimgi manbalar to'plovchisi" sifatida mavjud mifologiyalarning parchalarini birlashtirgan va milliy epos yaratishga uringan. Biroq, natijalar ochiq ko'rsatdiki, uning asarlari faqat ingliz auditoriyasiga emas, balki global o'quvchilar to'qimasiga mo'ljallangan. Xuddi Tadqiqotimizdagidek Kuuselaning fikricha, Tolkin folklor elementlarini yangi matnga olib kelib, ularni keng auditoriya uchun populyarizatsiya qilgan, ammo u ko'zlagan milliy yo'nalish o'rniga ta'siri transmilliy darajada bo'lgan. Shu o'rinda Tolkin qadimiy eposlarning "ikkinchi hayoti" konsepsiyasini boshlab bergan – u folklorini yangicha ijodiy namoyish etib, zamonaviy miflar g'oyasini boyitgan.

Mazkur izlanishimiz orqali Tolkinga oid bir qancha bashoratlar tasdiqlandi. Avvalo, uning dunyosi qadimiy nemis-skandinav an'analari bilan uzviy bog'liq ekanligi isbotlandi; bu Shippey aytganidek, eng muhimi – Beovulf uning ijodida tub o'rin tutgan. Ikkinchidan, Marjorie Burns ta'kidlagan "Ragnarok va jamiyat ruhi" kontsepsiyasi ham Tolkinning epik g'oyalarida jonlanadi. Uchinchidan, Eddadagi ko'p qirrali arxetiplardan (masalan, ikkita olif arvoqlar farqi) ilhom topgan holda, Tolkin yangi mifologiya yaratishga muvaffaq bo'lgan.

Xulosa qilib aytganda, tadqiqotimiz natijalari Jon Tolkin asarlaridagi mifologik tuzilmalar va qahramon arxetiplarining nemis va skandinav eposlaridan kelib chiqqanini ko'rsatadi. U bayramni ichki mantiq bilan bog'lab, qadimiy miflarni yangi madaniy kontekstga moslashtirgan. Ushbu xulosalar bizga jonli dalil kabi – Tolkin asarlarining chuqur mazmuni va ramziy qatlamlari nemis/skandinav mitlarining "ikkinchi hayoti" bo'lishi mumkinligi haqida. U amalga oshirgan bu yangilik safidagi izlanishlar kelajakda ham mifologiyaveviy adabiyotlar tahlilida ilhom va asos bo'lib xizmat qiladi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Tolkien J.R.R. The Monsters and the Critics and Other Essays. London: George Allen & Unwin, 1983. 240 p.
2. Tolkien J.R.R. Beowulf: A Translation and Commentary, together with Sellic Spell. Ed. by C. Tolkien. London: HarperCollins, 2014. 448 p.
3. Shippey T.A. The Road to Middle-earth: How J.R.R. Tolkien Created a New Mythology. Rev. and exp. ed. London: HarperCollins, 2005. 432 p.
4. Chance J. Tolkien's Art: A Mythology for England. Lexington: The University Press of Kentucky, 2001. 256 p.
5. Flieger V. Splintered Light: Logos and Language in Tolkien's World. Rev. ed. Kent (OH): Kent State University Press, 2002. 160 p.
6. Burns M.A. Perilous Realms: Celtic and Norse in Tolkien's Middle-earth. Toronto: University of Toronto Press, 2005. 320 p.

7. Simek R. Dictionary of Northern Mythology. Transl. by A. Hall. Cambridge: D.S. Brewer, 2007. 404 p.
8. Larrington C. (transl.). The Poetic Edda. Oxford: Oxford University Press, 2014. 368 p.
9. Klaeber F. Beowulf and the Fight at Finnsburg. 4th ed. Toronto: University of Toronto Press, 2008. 400 p.
10. Huttar C.A. Tolkien, epic traditions, and golden age myths // Twentieth-Century Fantasists: Essays on Culture, Society and Belief in Twentieth-Century Mythopoeic Literature. London: Palgrave Macmillan, 1992. P. 92–107.

YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN INNOVATSION G'OYA VA YECHIMLAR

XI RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI MATERIALLARI

2025-yil, dekabr

Mas'ul muharrir: *F.T.Isanova*
Texnik muharrir: *N.Bahodirova*
Diszayner: *I.Abdihakimov*

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
X Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to'plami.
1-jild, 11-son (dekabr, 2025-yil). – 92 bet.

Mazkur nashr ommaviy axborot vositasi sifatida 2025-yil, 8-iyulda
C-5669862 son bilan rasman davlat ro'yaxatidan o'tkazilgan.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.com>

Konferensiya tashkilotchisi: "Scienceproblems Team" MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2025-yil, 15-dekabr

Barcha huquqlar himoyalangan.
© Science problems team, 2025-yil.
© Mualliflar jamoasi, 2025-yil.